

„elszáll a lélek?”

EL KAZOVSKIJ ÉS BARÁTAI

Képes beszéd

Bevett szerkezete a legáltalánosabb lexikon szócikknek, a legtömörebb művész biográfiának, hogy hivatkozza azokat a mestereket, akiket maga az alkotó vagy a művészettörténet-írás elődökként határoz meg. Valamint kortársai között kategorizálja, stílusáramlatokba, csoportokba sorolja be a szócikké redukált művészt. Természetes logikai folyamat ez, helykeresés, azonosulással vagy ellentéttel határozva meg a pillanatnyi koordinátákat.

El Kazovszkij elnyűhetetlen és elmaradhatatlan hátizsákjaiban számos kiállításterv lapult, amely áttekintést adott volna szeretett elődei és kedves kollégái műveiből, abból az egyszerre intim, de következetesen végiggondolt szemszögből, ami gondolkodását jellemezte. A mestereit fölvonultató, munkásságát történeti szempontból értékelő tárlat kigondolása és megvalósítása immár a művészettörténészek és kurátorok feladata.

személyességet közelítő rekonstruálása a művész által adott interjúkból lehetséges. A pécsi Vasarely Múzeumban rendezett kiállítás és katalógusa, amit most kezében tart az olvasó, El Kazovszkij kortársaihoz fűződő viszonyát próbálja megjeleníteni. A kiindulás majdhogy nem közhelyes, könnyed kérdésen alapul: Kit hívnál meg a születésnap bulidra? Egyetlen gyakorlati korlát, mint minden kiállításban: a négyzetméterek, légköbméterek behatároltsága. Ettől eltekintve a válogatás lázas és komoly feladattá lesz. A barátság fogalmának teoretikus megfogalmazásával, esetleges körül-

járásával kezdődik. Ez lehet patetikus, bensőséges, ironikus sőt még huncutul kacscintós is. A személyesség azonban nem a pályatársakhoz, hanem a művekhez fűződő viszonyban van. Kazovszkij elsősorban tárgyakból kiindulva konkrét alkotásokat invitált az ünnepre, s másodlagos volt a készítőhöz fűződő viszony. A barátságot a művek felől közélítette, s csak utána körvonalazódott, hogy miként neveződik meg az egyes mű mestere: pályatárs, kolléga, egykori főiskolai [egyetem]i évfolyamtárs, közös stúdiót használók, tisztelő, közös kiállításokból megmaradt szorosabb művészkapcsolat. Ahány tárgy, annyiféle lehetőség. A tarkaság El Kazovszkij érdeklődésének tágasságát jelenti, ahogy mindenre kíváncsian, ám szigorú mértékkel figyelmezte a világot. Nem az idő szabta a keretet, hanem a művekhez való viszony intenzivitása. Szenvedélyesen idézte meg magyar kortársai képeit, szobrai, kiállítások terméi és katalógusok lapjai peregetek le szemei előtt, hogy a valóban kedvenctel invitálhassa meg a születésnap mulatságra. Képeiből, s az elemzésekből tudjuk, az ünnep meghatározó szerepet töltött be munkásságában;

a transzcendens megidézésének, az átváltozásnak, a pompának, a hétköznapiak megemelésének eszköze. Egyszerre kell tehát tisztelettel fogadni a „meghívott műtárgyakat”, s méltósággal a megkésettésk okán. De ne feledkezzünk meg arról, hogy az ünnep egyben vidám dolog is. A rendezettségükben is összevissza beszélgető, egymással feleselő, helyüket és társaikat kereső alkotások kavalkádja ez. Szubjektív vélemény, amely fölülírja a magyar művészettörténet-írás kategóriáit, illetve betekintést nyújt a történettudomány területéről kölcsönzött kifejezéssel élve a „személyes történelembe”. Az ünnep, azaz El Kazovszkij, az általa többször hangsúlyozott kommunikáció elindításán fáradozik a válogatással, helyet és lehetőséget teremtvé [tárgy]barátainak a beszélgetésre. Tulajdonképpen a kiállítás rendezői akkor járnának el helyesen (illetve a művész intencióit követve), ha napról napra átrendeznék a kiállítást ezzel imitálva az alkotások közt létrejövő, létrejöhethő kommunikációs szituációk sokaságát.

A meghívottak mellett igen fontos, hogy El Kazovszkij önmagát milyen „ruhába”, azaz képekbe öltöztette föl erre az alkalomra.

Fontos volt számára, hogy legutolsó műveiből kerüljenek a falakra, s a régebbiekből egyegy gyakran használt idolt utaljon az egymásra rakódott rétegekre. Figyelmezve egyben arra is a válogatásban, hogy a meghívó saját magáról kitett képei ne csak esetlegesen fogadják a barátokat, hanem finom, jelzésszerű utalásokkal fölfedjék a viszonyulásokat. Bonyolult hálózat, merész kapcsolatok, érzékeny kisülések keletkez[het]nek a kiállítótérben. A tárlat emlék-műve El Kazovszkijnak, barátai fontosnak tartott alkotásaiból összeállított kép. S egyben megemlékezés a művésztől is.

Images in Dialogue

Even the most general lexicon entry or the shortest biography of an artist will commonly reference those masters the artist herself or art historiography has defined as her predecessors. In the same breath, the artist-turned-entry will be catalogued among her contemporaries, fit into groups and stylistic trends. This is a logical choice: it makes sense to establish the present coordinates by means of analogies and oppositions. In those indestructible and inevitable backpacks of El Kazovszkij, there were several projects for exhibitions that would have featured works by predecessors she cherished and colleagues she liked, from a perspective that was as intimate as consistent, and which characterized her thinking in general. It now falls to art historians and curators to design and realize an exhibition that lines up her masters and gives a historical treatment to her oeuvre, while the personal factor may be approximated through the interviews she gave. The exhibition at Vasarely Museum, Pécs, and the catalogue you are now holding in your hands try to represent El Kazovszkij's relationship to her contemporaries. The starting point is the almost frivolous question: Who would you invite to your birthday party? The only limiting circumstance being, as in the case of any exhibition, the space available. Even so, the selection is a serious and fervid affair. It begins with a theoretical definition or addressing of friendship, which may be pathos-filled, intimate, ironic, even mischievous. Yet the relationship that is intimate is with the works, not the fellow artists. Starting, above all, with the objects, El Kazovszkij invited the concrete artworks to her celebration, and her relationship with the makers was of secondary importance. She approached friendship from the side of the works, and it was only subsequently that the artists received their moniker: fellow artist, colleague, former fellow student, studio mate, admirer, group exhibition partner who was to remain a collaborator. So many objects, so many possibilities. This diversity goes to prove the breadth of El Kazovszkij's interests, a curiousness that was open to everything, uncritical towards nothing. The criterion was not the length of her acquaintance with the work, but the intensity of the relationship. She would passionately quote the pictures and sculptures of her Hungarian contemporaries, foraged memories of exhibition halls and catalogue pages, to ensure she could invite true favourites to her birthday party. We know from her pictures and studies there of that celebration was a key motif in her work, a means

to evoke transcendence, transformation, splendour, the elevation of the ordinary. The works "invited" thus deserve our respect, and the event, because it is belated, our dignity. Though we should not forget that celebration is also a joyful thing. This is a crowd where the works chatter and look for like-minded partners and go out of their way to break the order of the arrangement. It is a subjective take that rewrites the categories of Hungarian art historiography, and allows a view into what historians call "personal history." With the selection, El Kazovszkij seeks to initiate what she often emphasized, communication: the celebration offers a place and opportunity for her [object] friends to talk. If the organizers wanted to follow meticulously the artist's intentions, they would rearrange the exhibits every day to represent the variety of situations in which communication arises or could arise. As important as the guest list is the decision as to what to put on for one's party.

It was important for El Kazovszkij to have a selection of the latest pictures on the wall, with a few of the oft-used idols of old to reference the layers that have accumulated over time. Also, rather than being a casual greeting for the friends, the selection was also to provide subtle references to the relationships. The exhibition space may/will host a complex network, bold relations, sensitive discharges. This exhibition is an exercise in remembering by El Kazovszkij: a reconstruction of those works by friends she held important. It is also a memorial to her.

GABRIELLA UHL

Záborszky Gábor | Sáv | Strip | 1977

Artchivum gyűjteménye | Artchivum collection